

МОВОЗНАВСТВО

А.А. Петрушко*

ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕКСТУ ЧОТИРЬОХ ЄВАНГЕЛІЙ

Останнім часом центр дослідницьких інтересів змістився з аналізу внутрішньої сторони структури мови на аналіз комунікативного аспекту мови, її функціонування в процесі мовленнєвої діяльності. Теоретичною основою нового підходу до мови є уявлення про мову як діяльність, що здійснюється суспільним індивідумом і спрямовується на досягнення конкретних цілей.

Одним із видів людської діяльності є мовленнєва комунікація, яка передбачає досягнення запланованого суб'єктом мовлення кінцевого результату, що можна вважати прагматичним компонентом комунікації¹.

У рамках антропоцентричного підходу до вивчення мови як системи, що функціонує і змінюється в умовах суспільної взаємодії людей, неможливо вивчати людину без мови, а мову без людини².

Завдяки комунікативному підходу до мовних явищ різних рівнів поновився інтерес лінгвістів, психологів, герменевтів, філософів до проблеми тексту, оскільки комунікація може здійснюватися і на рівні тексту³.

Комунікативний підхід до тексту розроблений у працях М. Пфютце, З. Шмідта, А.А. Леонтьєва, Г.В. Колшанського, Т.М. Дридзе, А.І. Новікова, Н.І. Жинкіна, Є.В. Сідорова.

Комунікативно-інформативний підхід найбільш адекватно відповідає цілям функціонального дослідження тексту, оскільки поняття текстів як складової частини суспільної практики звертає увагу на конкретні умови комунікації, на принципові відмінності та особливості текстів різних видів, у різних сферах спілкування. Такий підхід відображає цілі функціонального дослідження тексту, і текст розглядається як явище мовного використання в аспекті поєднання окремих членів мовної структури в одне та якісно нове ціле. Комунікативний аналіз тексту включає виявлення зв'язку між мовленнєвою діяльністю та іншими невербальними видами діяльності. Саме комунікативний підхід до тексту дає аналіз не на рівні мовних одиниць, а на рівні тексту.

Будь-який істинно творчий текст певною мірою завжди є вільне і не зумовлене емпіричною необхідністю одкровення особистості. Оскільки текст Біблії будується за допомогою одного з

© Петрушко А.А., 2005

* старший викладач кафедри мовознавства Хмельницького університету управління та права

¹ Колшанский Г.В. Коммуникативная функция и структура языка. — М.: Наука, 1984. — 174 с.; Сусов И.П. Языковое общение и лингвистика // Прагматические и семантические аспекты синтаксиса: Межвузовский сборник научных трудов. — Калинин: Калининский государственный университет, 1985. — С. 3-11; Ушакова Т.Н., Павлова Н.Д., Зачесова И.А. Речь человека в общении. — М.: Наука, 1989. — С. 192.

² Гумбольд В.О. О различии строения человеческих языков и его влияния на развитие человеческого рода // Звегинцев В.А. История языкознания XIX и XX веков. — М.: Гос. учебно-педагогическое изд. МП РСФСР, 1960. — Ч. 1. — С. 68-86.

³ Schutte J. Einführung in die Literaturinterpretation. — 3. Überab. u. erweit. Aufl. Stuttgart, Weimar, 1993. — S. 130.

методів метафізичного пізнання — одкровення, тому і розглядати його необхідно з точки зору його іманентних особливостей. Текст чотирьох Євангелій — це закріплення попередньої комунікативної події. Завдяки богодуховним авторам, які змогли передати слово Боже людству за допомогою письмового документу, текст Євангелій став актом комунікацій між відправником (адресантом) Ісусом Христом та отримувачем (адресатом) повідомлення (апостоли, все людство). В тексті Євангелій вихідний відправник не єдиний, але мета та інтенція всіх Євангелій одна.

Одним із засобів досягнення комунікативної мети є стратегія розподілу інформації в тексті через її динамічне розгортання у висловлюванні. Вибір звертання відображає активне прагнення мовця зробити так, щоб форма звертання відповідала прагненню передати ту чи іншу інформацію і вплинути на адресата.

Розглядаючи синтаксичні особливості тексту Біблії, необхідно враховувати його соціальну належність і індивідуальність стилю⁴. Текст чотирьох Євангелій належить до публіцистичного стилю, побудований за гнучкою моделлю (з урахуванням характеристики художнього та нехудожнього тексту), метою якого є вплив на розум та почуття людей, а також формування уявлення про запропоновані факти і події. Характерними для нехудожнього тексту є вживання ускладнених структурно-синтаксичних фраз із підрядними конструкціями уточнення, наприклад:

“Now in the fifteenth year of the reign of Tiberius Caesar, when Pontius Pilate was governor of Judea, and Herod was tetrarch of Galilee, and his brother Philip was tetrarch of the region of Ituraea and Trachonitis, and Lysanias was tetrarch of Alibene, in the high priesthood of Annas and Caiaphas, the word of God came to John, the son of Zacharias, in the wilderness. And he came into all the district around the Jordan, preaching a baptism of repentance for the forgiveness of sins;” [Luke 3:1,3]⁵.

“Every one who comes to Me, and hears My words? And acts upon them, I will show you whom he is like: he is like a man building a house, who dug deep and laid a foundation upon the rock; and when the a flood rose, the torrent burst against that house and could not shake it, because it had been well built” [Luke 6:47, 48].

До виразних синтаксико-стилістичних ознак тексту Євангелій відносимо нагромадження синтаксичних утворень — дієприкметникових зворотів — у межах одного фрагмента висловлювання, наприклад:

*“And when they came to the multitude, a man came up to Him, **falling** on his knees before Him, and **saying** ...” [Matthew 17:14].*

*“And they came to the house of the synagogue official; and He beheld a commotion, and people loudly **weeping** and **wailing**. And **entering** in, He said to them, “Why make a commotion and weep?..” [Mark 6:38, 39].*

Використання ускладнених конструкцій надає Євангеліям більш інформативного характеру, деталізуючи ту чи іншу подію, але водночас надає висловлюванню особливої переконливості.

Для тексту Євангелій характерним є досить часте використання складносурядних сполучникових та безсполучникових речень, наприклад:

“And a certain young man was following Him, wearing nothing but a linen sheet over his naked body; and they seized him” [Mark 14:51].

“And early in the morning the chief priests with the elders and scribes, and the whole Council, immediately held a consultation; and binding Jesus, they led Him away, and delivered Him up to Pilate” [Mark 15:1].

⁴ Малинович Ю.М. Экспрессия и смысл предложения: проблемы эмоционально-экспрессивного синтаксиса. — Иркутск: Издательство Иркутского университета, 1989. — С. 2.

⁵ Тут і далі тексти використовуються за виданням: *New American Standard Bible (New Testament), 1990, printed in USA.*

"Now it was the day of preparation for the Passover; it was about the sixth hour" [John 19:14].

Використання складносурядних речень стирає логічний зв'язок між висловлюваннями, і створюється багатоплановість подій. Багаторазове повторення сполучника **and** поєднує непов'язані між собою речення, які знаходяться в різних змістовних відношеннях: одночасність дії або стану, часової послідовності, причини, наслідку.

Використання складнопідрядних речень надають висловлюванню більшої точності та виразності, окрім цього, ці речення передають часові та модальні відтінки, включають другорядні члени речення, надають додаткової характеристики тим чи іншим подіям. Підрядні речення з сполучниками утворюють блок констатації реального факту і за чисельністю займають перше місце,

"If a man receives circumcision on the Sabbath that the Law of Moses may not be broken? Are you angry with Me because I made an entire man well on the Sabbath?" [John 7:23].

"Jesus, therefore, six days before the Passover, came to Bethany where Lazarus was, whom Jesus had raised from the dead" [John 12:1].

"The great multitude therefore of the Jews learned that He was there; and they came, not for Jesus' sake only, but that they might also see Lazarus, whom He raised from the dead" [John 12:9].

Часте використання підрядних означальних речень — це прагнення до точності та виразності.

"Consequently you bear witness against yourselves, that you are sons of those who murdered the prophets" [Matthew 23:31].

"And they brought to Him one who was deaf and spoke with difficulty, and they entreated Him to lay His hand upon him" [Mark 7:32].

Складнопідрядні означальні речення слугують для створення часових та модальних відтінків подій і надають їм певних додаткових характеристик.

Типовим для тексту Євангелій є стилістично навантажені модифікації, а саме: нанизування речень у межах певного відрізка К-блоку; підхоплення семантичного важливого члена речення; інверсія підмета або присудка; повтор (здебільшого присудків), дискантне розташування окремих членів речення для посилення змістового сенсу, наприклад:

"To Abraham was born Isaak; and to Isaac, Jacob; and to Jacob, Judah and his brothers; And to Judah were born Perez and Zerah by Tamar; and to Perez was born Hezron: and to Hezron, Ram" [The Gospel according to Matthew 2, 3].

До синтаксичних особливостей організації тексту Євангелій із метою більшого підсилення аргументації, пояснення, переконання відносимо експліцитне вираження за допомогою паралельних структур. Паралельні конструкції повні або часткові, а також характерний для Біблії абзац — найбільш виражають комунікативну інтенцію всього твору — донести слово Бога до людства.

"Blessed are the poor in spirit, for in spirit, for theirs is the kingdom of heaven.

Blessed are those who mourn, for they shall be comforted.

Blessed are the gentle, for they shall inherit the earth.

Blessed are those who hunger and thirst for righteousness, for they shall be satisfied.

Blessed are the merciful, for they shall receive mercy.

Blessed are the pure in heart, for they shall see God.

Blessed are the peacemakers, for they shall be called sons of God.

Blessed are those who have been persecuted for the sake of righteousness, for theirs is the kingdom of heaven.

Blessed are you when men insults at you, and persecute you, and say all kinds of evil against you falsely, on account of Me" [Matthew 5:1, 10].

Для тексту Біблії характерно поєднання простих, коротких, еліптичних речень, вставних слів, вставних речень, слів-звертань, емоційно-експресивної лексики (часток, вигуків), що переконливо наближає його до художнього стилю, наприклад:

And answering they said to Him, "Where, Lord? And He said to them, " where the body is, there also will the vultures be gathered" [Luke 17:37].

"And they reasoned among themselves, saying," If we say, "From heaven, 'He will say, 'Why did you not believe him?'

"But if we say, 'From men,' all the people will stone us to death, for they convinced that John was a prophet" [Luke 20:5, 6].

У наведених еліптичних конструкціях пропущені елементи легко відновлюються з конкретної ситуації. Вони зрозумілі з контексту. Еліптичні речення в тексті Євангелій зустрічаються переважно в діалогах між Ісусом Христом і всіма, з ким він спілкувався. Вживання еліптичних конструкцій слугує для передачі реалістичного відтворення живого невимушеного діалогу і передає емоційний та психологічний стан співрозмовників.

Іншою суттєвою ознакою тексту Євангелій є вживання ключових слів. Таке семантично важливе слово виконує роль змістових скріпів і надає висловлюванню властивого сакральним текстам піднесеного, урочистого звучання, наприклад:

"Woe to you who are well-fed now, for you shall be hungry. Woe to you who laugh now, for you shall mourn and weep. Woe to you when all men speak well of you, for in the same way their fathers used to treat the false prophets" [Luke 6:21, 22, 25, 26].

Лексичні та синтаксичні повтори у межах одного висловлювання чи кількох суміжних композитивів особливо підсилюють вплив на адресата. Це єдинопочатки — повторювані сполучники *and, when, but, if, for* синтаксеми, єдинокінцівки — повторення того самого або синонімічного виразу чи речення, наприклад:

"And immediately, when the entire crowd saw Him, they were amazed, and began running up to greet Him. And He asked them, "What are you discussing with them?" And one of the crowd answered Him, "Teacher, I brought You my son, possessed with a spirit which makes him mute" [Mark 9:15-17];

"For the Father loves the Son, and shows Him all things that He Himself is doing; and greater works than these will He show Him, that you may marvel." For just as the Father raises the dead and gives them life, even so the Son also gives life to whom He wishes. "For not even the Father judges anyone, but He has given all judgment to the Son, ..." [John 5:21, 22].

У наведеному фрагменті варіативним повторенням синтаксичних одиниць досягнуто ефекту поступової конденсації провідної думки, а також задається певний ритм тексту.

Свідоме вивільнення та інверсія певних елементів у кожній наступній фразі забезпечує загострення уваги адресата до найважливішого у питанні, наприклад:

"Whether He is a sinner, I do not know; one thing I do know, that whereas I was blind, now I see" [John 9:27].

"And He continued by questioning them, "But who do you say that I am?" Peter answered and said to Him, "Thou art the Christ" [Mark 8:29].

"...He began to say, "Blessed are you who are poor, for yours is the kingdom of God. Blessed are you who hunger now, for you shall be satisfied. Blessed are you who weep now, for you shall laugh" [Luke 6:21].

Інверсія виконує видільно-характеризуючу функцію оціночного плану Євангелій⁶.

Досить часто зустрічається синтаксична тавтологія як основний елемент повтору підмета, який виражається іменником або особовим займенником, наприклад:

"And the Father who sent Me, He has borne witness of Me" [John 6:37].

"For this reason you be ready too; for the Son of Man is coming at an hour when you do not think He will" [Matthew 24:44].

"Blessed is that slave whom his master finds so doing when he comes" [Matthew

24:46].

*“Now when **Jesus** heard it, **He** withdrew from there in a boat, to a lonely place by himself” [Matthew 14:13].*

Синтаксична тавтологія зустрічається головним чином у прямій мові для посилення її емоційного впливу. Синтаксична тавтологія як і полісиндетон⁷ створює певну риму та ритм.

Певну роль відіграють у тексті Євангелій вставні речення та вставні конструкції. Вони характеризуються певним фонетичним виділенням стосовно речення, в якому вони вживаються, але при цьому зберігають граматичну незалежність. Синтаксична ізольованість письмово відображається графічними засобами — дужками, тире (рідко, комами)

*“And He said to them, “Because of the littleness of your faith; **for truly I say to you**, if you have faith as a mustard seed, you shall say to this mountain, ‘Move from here to there,’ and it shall move; and nothing shall be impossible to you”.*

*["**But this kind does not go out except by prayer and fasting**"] [Matthew 17:20, 21].*

*“In the house of David His servant — **As He spoke by the mouth of His holy prophets from the old** — Salvation from our enemies, and from the hand of all who hate us” [Luke 1: 69-71];*

“See my hands and My feet, that it is I myself; touch Me and see, for a spirit does not have flesh and bones as you see that I have”.

*["**And when He had said this, He showed them His hands and His feet**]. [Luke 24:39-40].*

*“He found first his own brother Simon, and said to him, “We have found the Messiah” (**which translated means Christ**) [John 1:41].*

Вставна конструкція уточнює, доповнює, підсилює правдивість повідомлення, а також надає жвавості та ймовірності. Вставне речення належить до іншого смислового плану, передаючи внутрішню мову дійової особи, створюючи дві моделі: мову оповідача та його внутрішні думки.

Своєрідним семантико-експресивним навантаженням позначені звертальні конструкції у синтаксичній структурі тексту Євангелій, добір яких зумовлений не тільки необхідністю назвати власне ім'я адресата мовлення, але і наділити суб'єктивною (позитивною чи негативною) оцінкою того, до кого звернена мова. Це переважно непоширені звертання (іноді повторювані): **Chorazin, Bethsaida, Capernaum, Simon, Martha, Peter, Father Abraham, Zaccheus, Child, Man, Daughters of Jerusalem, Woman, brothers, Rabbi, Pharisees, Lord, Sir, Daughter of Zion, Mary, Satan, Son of David, Teacher, Jerusalem, master, Israel**, також трапляються й поширені, описові звертальні конструкції, наприклад:

Jesus the Nazarene, the King of the Jews; Christ, the Son of the living God; wicked slave; Woe to you, scribes and Pharisees, hypocrites; Jesus, Son of the Most High God; Christ, the Son of the Blessed One; the King of the Jews;

Отже, проаналізувавши синтаксичні особливості побудови тексту Євангелій у рамках комунікативно-інформативного підходу, було виявлено, що даний текст займає особливе місце в ієрархії художніх та нехудожніх текстів. При його дослідженні необхідно враховувати особливості як публіцистичного тексту, так і художнього. Розглянуто виражальні засоби стилістичного синтаксису, за допомогою яких здійснюється психологічний вплив на адресата з метою досягнення основної комунікативної мети адресанта.

Стаття рекомендована до друку кафедрою мовознавства
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 1 від 15 вересня 2005 року)

⁶ Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В. Стилистика английского языка. — К., Вища школа, 1991. — С. 246.

⁷ Там само.